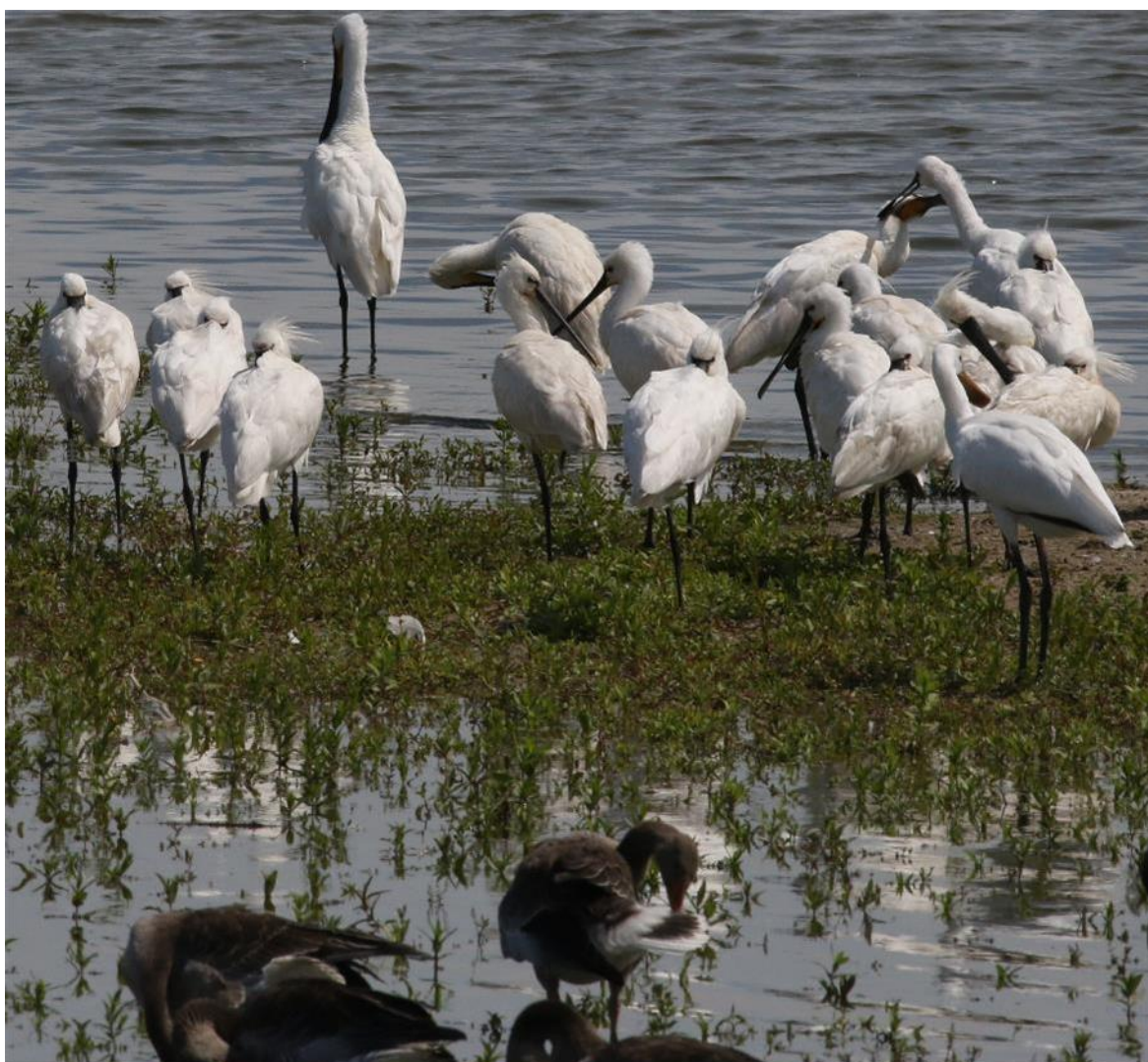

Notitie Reikwijdte en Detailniveau Haringvliet

Actualisatie beheerplan Natura2000

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat
Opgesteld door	SWECO

Datum	6 mei 2025
Versie	EC1
Status	EINDCONCEPT

Inhoud

Samenvatting 4

1 Inleiding 6

- 1.1. Waarom een (nieuw) Natura 2000-beheerplan? 6
- 1.2. Plan-mer plicht voor een Natura2000-beheerplan 7
- 1.3. Milieueffectrapportage (mer) 7

2 Natura 2000-beheerplan 9

- 2.1. Gebiedsbeschrijving 9
- 2.2. Doelstelling en probleemanalyse 11
- 2.3. Opgaven geactualiseerd beheerplan 16
- 2.4. Uitgangspunten oplossingsrichtingen 18

3 Plan van aanpak voor het MER 21

- 3.1. Een MER in twee stappen: alternatieven/maatregelen 21
- 3.2. Te beoordelen (milieu)aspecten 23
- 3.3. Beoordelingsmethodiek 26
- 3.4. Referentiesituatie MER 27
- 3.5. Relevante wetgeving en beleidskaders 27

4 Vervolgproces en procedure 29

- 4.1. Voorbereiding vaststelling Natura 2000-beheerplan 29
- 4.2. Participatie 29
- 4.3. Bevoegd gezag 30

5 Begrippenlijst 31

Samenvatting

Inleiding

Voor het opstellen van een nieuw Natura 2000-beheerplan voor het Haringvliet is een milieueffectrapport (MER) nodig.

De eerste stap voor dit rapport is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). In deze notitie staat welke milieueffecten worden onderzocht en hoe dit wordt gedaan. De NRD geeft belanghebbenden de kans om vroeg mee te denken over het milieueffectonderzoek.

Over het Haringvliet

Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 is de invloed van eb en vloed in het gebied verminderd.

Het Haringvliet is een Natura 2000-gebied vanwege bijzondere natuur op de zandplaten, de gebieden aan de randen en de rivier zelf. Dat is van belang voor beschermde dieren zoals vogels en vissen.

Natuurdoelen

In Natura 2000-gebieden gelden doelen voor het beschermen van natuur en dieren.

Er zijn twee soorten doelen:

- **Behoudsdoelstellingen:** de natuur mag niet slechter worden.
- **Verbeter en/of uitbreidingsdoelstellingen:** de natuur moet beter worden dan in het verleden.

De huidige situatie van de natuur is in kaart gebracht. Hierbij is gekeken naar:

- de grootte en kwaliteit van leefgebieden;
- het aantal vogels en andere beschermde dieren.

Voor de gebieden langs het Haringvliet worden doelen voor de grootte (hectares) gehaald, maar is de kwaliteit voor twee natuurtypen onvoldoende. Voor de omvang van de populatie worden de doelen voor 23 diersoorten -waarschijnlijk- niet gehaald. De doelen voor de kwaliteit van het leefgebied worden voor 15 soorten -waarschijnlijk- niet gehaald. Voor trekvis is er nu nog te weinig informatie om conclusies te kunnen trekken.

In een extra document, de **Doeluitwerking**, staat waarom sommige doelen niet worden gehaald. Ook staan hierin mogelijke oplossingen. In de volgende fase worden deze oplossingen verder besproken met betrokkenen.

Wat wordt in het milieueffectrapport (MER) onderzocht?

Het MER onderzoekt wat de gevolgen zijn van het beheerplan voor natuur en milieu in en rondom het Natura 2000-gebied.

In het rapport wordt gekeken naar:

- wat er gebeurt als het beheerplan niet wordt uitgevoerd (de referentiesituatie);
- welke maatregelen mogelijk zijn om de natuurdoelen te halen;
- wat de effecten van die maatregelen zijn.

Voorbeelden van maatregelen zijn een ander beheer of inrichting van de natuurgebieden, extra toegangsbeperking om verstoring tegen te gaan of systeemveranderingen door een andere bediening van de Haringvlietssluisen.

Het rapport vergelijkt verschillende pakketten van maatregelen. Het beheerplan geldt voor zes jaar. Niet alle doelen kunnen in die periode worden gehaald. Daarom is er een **basisambitie**:

- Zo snel mogelijk voldoen aan de behoudsdoelstellingen.
- In 2030 is 30% van de doelen verbeterd.
- In 2040 is dat 60%, en in 2050 90%.

Hoe gaat het verder?

De NRD wordt gepubliceerd zodat iedereen weet dat het mer-proces is gestart.

Na publicatie kunnen mensen **zes weken lang** reageren op de NRD. Er zijn **inloopsprekuren** waar mensen vragen kunnen stellen. Deze worden aangekondigd via een nieuwsbrief en de website www.rwsnatura2000.nl.

Let op: vragen tijdens het spreekuur tellen niet als officiële reactie.

Rijkswaterstaat maakt daarna het Plan-MER en het ontwerp van het beheerplan. Deze worden tegelijk gepubliceerd. Dan kan iedereen opnieuw reageren.

Rijkswaterstaat organiseert het proces. De ministers van Infrastructuur & Waterstaat en van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur én de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant stellen het plan vast.

Gedurende het hele proces praat Rijkswaterstaat met betrokken organisaties, deskundigen, en andere partijen. Ook wordt informatie gedeeld via nieuwsbrieven, de website en spreekuren.

Zo zorgen we samen voor een goed en gedragen beheerplan voor het Haringvliet.

1 Inleiding

Voor u ligt de (eindconcept) notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) voor de actualisatie van het Natura 2000-beheerplan Haringvliet. In de NRD wordt de inhoud van de milieueffectrapportage (mer) afgebakend. De mer heeft tot doel het milieubelang vroegtijdig en volwaardig mee te nemen in de besluitvorming over de te nemen maatregelen in het Natura 2000-beheerplan. Een Natura 2000-beheerplan is onder de Omgevingswet aangemerkt als een programma¹. Om die reden is in dit geval sprake van een plan-mer². De NRD is de onderzoeksagenda voor de plan-mer en bevat de volgende elementen:

- Het 'waarom' van de plan-mer
- Een korte gebiedsbeschrijving
- De te beschouwen alternatieven
- De te onderzoeken milieuaspecten
- De manier van effectbepaling

Participatie op deze NRD vindt plaats middels een zienswijzeprocedure. In een zienswijzenprocedure kunt u een reactie geven op een nog uit te voeren plan of te nemen besluit van de overheid. Een zienswijzenprocedure verloopt volgens een aantal vaste stappen. Deze stappen zijn vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Daarnaast wordt de NRD ter advies voorgelegd aan de Commissie-mer en wordt advies gevraagd aan de wettelijke adviseurs. Op basis van de zienswijzen en adviezen zal een definitieve NRD worden opgesteld.

1.1. Waarom een (nieuw) Natura 2000-beheerplan?

Natura 2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden binnen de Europese Unie. Natura 2000-gebieden zijn aangewezen op basis van de Europese Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Het Natura 2000-gebied Haringvliet is aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

Het huidige plan is vastgesteld in 2016 en verlengd in 2022 en daarmee heeft het plan rechtskracht tot 2028. Om de natuurwaarden te behouden en te beschermen wordt het Natura 2000-beheerplan geactualiseerd. Een Natura 2000-beheerplan is praktisch gezien een 'uitvoeringsdocument' van het aanwijzingsbesluit³. In het beheerplan staat welke maatregelen getroffen worden en welk beheer uitgevoerd moet worden om de natuurdoelen uit het aanwijzingsbesluit te halen en te behouden. Tevens wordt in het beheerplan afgewogen welke activiteiten zonder nadere voorwaarden mogen plaatsvinden in en rondom het Natura 2000-gebied, en welke activiteiten niet of alleen onder bepaalde voorwaarden mogen plaatsvinden. Rijkswaterstaat is in de rol van voortouwnemer de initiatiefnemer voor het opstellen van het beheerplan en draagt daarmee

¹ Artikel 3.8, derde lid, en artikel 3.9, derde lid, van de Omgevingswet

² Zie artikel 16.34 van de Ow.

³ Een aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied is een officieel document waarin een bepaald gebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied. In het aanwijzingsbesluit worden de grenzen van het gebied vastgelegd en worden de beschermingsdoelstellingen en -maatregelen beschreven.

zorg om voor deze gebieden aan te geven wat de te treffen passende maatregelen⁴ zijn voor de komende beheerperiode. De minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) is coördinerend bevoegd gezag (mede namens de staatssecretaris van Landbouw, visserij, voedselzekerheid en natuur (LVVN) en de provincie Zuid-Holland).

1.2. Plan-mer plicht voor een Natura2000-beheerplan

Een beheerplan voor Natura 2000-gebieden is onder de Omgevingswet aangemerkt als een (verplicht) programma⁵ dat is voorgeschreven ter implementatie van EU-richtlijnen. De plan-mer ondersteunt de overheid bij strategische afwegingen over 'wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven' plannen, zoals omgevingsvisies, programma's, omgevingsplannen en voorkeursbeslissingen bij projectbesluiten.

Een plan-mer voor een Natura 2000-beheerplan is verplicht wanneer⁶:

- Het beheerplan kaders stelt voor mer-plichtige of project-mer-beoordelingsplichtige projecten, of
- In het beheerplan activiteiten worden opgenomen waarvoor een passende beoordeling moet worden opgesteld omdat sprake is van projecten met mogelijke significante gevolgen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van het N2000-gebied, of
- Het beheerplan kaders stelt voor andere projecten die mogelijke aanzienlijke milieueffecten hebben.

1.3. Milieueffectrapportage (mer)

De maatregelen die in het Natura 2000-beheerplan worden vastgelegd kunnen naast effecten op de Natura 2000-doelstellingen óók effect hebben op andere (milieu)aspecten. De milieueffectrapportage is bedoeld om deze effecten zo goed mogelijk in beeld te brengen en alle (milieu)aspecten volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

In de plan-mer worden meerdere varianten en alternatieve (pakketten van) maatregelen met elkaar vergeleken. De alternatieven of varianten worden beoordeeld op hun relevante effecten op de fysieke leefomgeving en op basis van deze beoordeling met elkaar vergeleken. Op deze manier kan een afweging worden gemaakt tussen de verschillende alternatieve (pakketten van) maatregelen, waarbij alle relevante (milieu)aspecten worden meegenomen. De (mogelijke) maatregelen die in het MER worden onderzocht zijn op het moment van schrijven van de NRD nog niet bekend. In de NRD worden daarom de oplossingsrichtingen beschreven die in een volgende fase van het beheerplanproces worden uitgewerkt tot maatregelen en daarna maatregelpakketten. In de NRD wordt beschreven op welke mogelijke (milieu)aspecten deze maatregelen en vervolgens maatregelpakketten worden beoordeeld.

⁴ Artikel 2.19, vijfde lid, Omgevingswet en artikel 3.62 Bkl. Artikel 3.9, derde lid, Omgevingswet

⁵ Artikel 3.8, derde lid en artikel 3.9, derde lid, van de Ow.

⁶ Artikel 16.36 van de Ow.

1.4 Leeswijzer

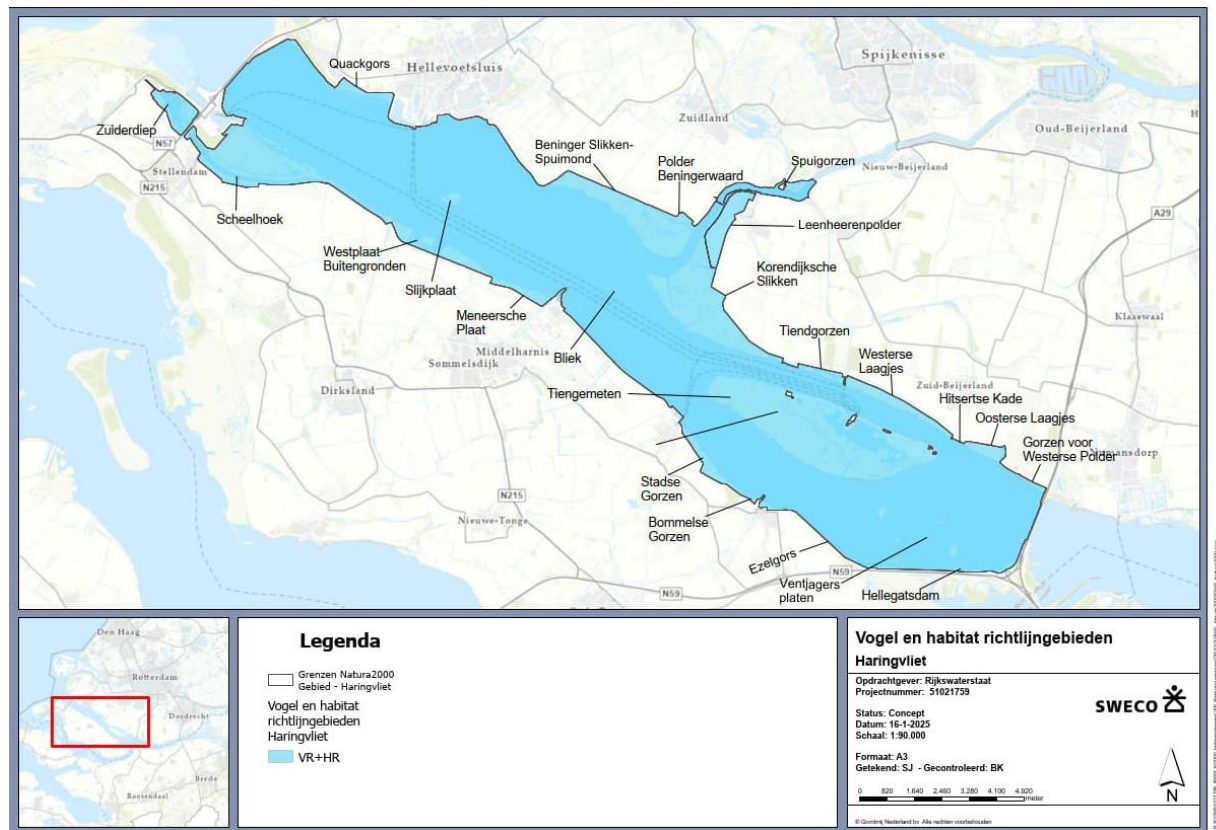
Hoofdstuk 2 geeft een korte beschrijving van het Natura 2000-gebied Haringvliet en de instandhoudingsdoelstellingen die gelden voor dit gebied. Daarbij wordt aangegeven in hoeverre deze doelen gerealiseerd zijn. De belangrijkste knelpunten die het doelbereik in de huidige situatie in de weg staan worden hier eveneens beschreven. In hoofdstuk 2 wordt bovendien een eerste beeld gegeven van de opgaven van het geactualiseerd beheerplan en de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij het samenstellen van de oplossingsrichtingen. Hoofdstuk 3 beschrijft aan de hand van welke methodiek en milieuaspecten de oplossingsrichtingen in het MER zullen worden onderzocht. Hoofdstuk 4 geeft een doorkijk naar het vervolgproces en de procedure.

2 Natura 2000-beheerplan

2.1. Gebiedsbeschrijving

Het Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. Het water werd zoet tot aan de sluizen en het getij werd beperkt. Het Haringvliet vormt nu een groot zoetwaterbekken, dat via de Nieuwe Waterweg nog in verbinding staat met de Noordzee. Het peil wordt beïnvloed met de Haringvlietsluizen. Door de open verbinding via de Nieuwe Waterweg is het beïnvloeden van het waterpeil slechts deels mogelijk. Aan de oevers van Voorne-Putten, de Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee bestaat het landschap uit grasgorzen, riet- en biezenvelden, begroeide en onbegroeide zand- en slikplaten grenzend aan het open water. Een aantal voormalige platen zijn door vooroeververdediging en aanvulling met grond uitgegroeid tot uitgestrekte gebieden (Ventjagersplaten en Slijkplaat). In het Haringvliet ligt het eiland Tiengemeten.

In Figuur 2.1 is de begrenzing van het Natura 2000-gebied weergegeven. Het Haringvliet is volledig aangewezen als Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied.

Figuur 2.1 | Begrenzing Natura 2000-gebied Haringvliet. Bron: www.natura2000.nl

2.2. Doelstelling en probleemanalyse

Voor zowel de habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels zijn voor dit Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelen benoemd (ook wel natuurdoelen genoemd). Deze geven aan welke natuurwaarde (habitattypen, vogels, overige dieren en hun leefgebieden) we in welke kwaliteit (de doelen) willen beschermen. Ook staat erin waar dat moet gebeuren, oftewel de exacte begrenzing van het gebied. De instandhoudingsdoelstellingen zijn in beeld gebracht en er is bekeken of het doel inmiddels bereikt is. Ook is bekeken wat de trends zijn in bijvoorbeeld oppervlakte en kwaliteit van leefgebied en populatie van soorten. Deze informatie geeft een beeld van het doelbereik en of er stappen ondernomen moeten worden om doelen te behalen. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de resultaten hiervan. In de beschrijving wordt gesproken over de volgende referenties:

- Referentiedatum verslechteringsverbod: Voor Habitatrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang is geplaatst als referentiedatum. Dit geldt ook voor gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) zijn aangewezen. Voor het Haringvliet is de referentiedatum voor de Habitatrichtlijn 7 december 2004, voor de Vogelrichtlijn is de referentiedatum 24 maart 2000. Een eis is dat de situatie in het gebied ten opzichte van de referentiedatum in ieder geval niet mag verslechteren (verslechteringsverbod). Is dat wel het geval, dan zijn direct maatregelen nodig.
- Referentiedatum instandhoudingsdoelstelling: De opgave voor de instandhoudingsdoelen wordt voor Habitatrichtlijngebieden bepaald ten opzichte van het moment van het aanwijzingsbesluit voor het betreffende Natura 2000-gebied. Het Haringvliet is in 2015 aangewezen als Natura 2000-gebied. Daarbij zijn de instandhoudingsdoelen vastgesteld. De doelen kunnen zich richten op behoud of uitbreiding/verbetering van oppervlakte, kwaliteit en/of omvang van de populatie. Het doel is om in 2050 100% van de instandhoudingsdoelen bereikt te hebben⁷.
Voor Vogelrichtlijngebieden geldt een ander moment als referentiedatum voor de instandhoudingsdoelen: de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (dit is een ander jaar dan het aanwijzingsbesluit). Haringvliet is in 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied.
- Huidige situatie: voor het opstellen van het beheerplan is geïnventariseerd hoe het gebied er in de huidige situatie uit ziet. Hiervoor wordt de meest recente informatie tot en met 2024 gebruikt. Op basis hiervan wordt bepaald of er maatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen.

- *Habitattypen*

Haringvliet is aangewezen voor de habitattypen slikkige rivieroever (H3270), ruigten en zomen (H6430B) en vochtige alluviale bossen (H91E0A). De instandhoudingsdoelstellingen en het huidige doelbereik van deze habitattypen zijn weergegeven in tabel 2.1.

⁷ Het beheerplan heeft een geldigheidsduur van 6 jaar. Na deze periode wordt het beheerplan geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd om ervoor te zorgen dat de natuurdoelen worden gehaald en aangepast aan nieuwe omstandigheden. De maatregelen die nu worden vastgesteld hoeven daarom niet direct tot 100% doelbereik te leiden. Uitgangspunt is dat in 2030 gemiddeld 30% van de doelen zijn bereikt en in 2040 gemiddeld 60% van de doelen.

Tabel 2.1 | Huidig doelbereik van habitattypen slikkige rivieroeveren, ruigten en zomen (harig wilgenroosje) en vochtige alluviale bossen

	IHD		Trend		Doel behaald?	
Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit	Oppervlakte	Kwaliteit	Oppervlakte	Kwaliteit
H3270 slikkige rivieroeveren	>	=	(+)	(+)	(ja)	(ja)
H6430B ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>	=	(+)	(-)	(ja)	(nee)
H91E0A Vochtige alluviale bossen	=	>	(+)	(-)	(ja)	(nee)

IHD: instandhoudingsdoel; = behoud oppervlakte/kwaliteit; > uitbreiding oppervlakte/verbetering kwaliteit

Doelbereik: () mogelijk; ja doel behaald; nee doel niet behaald; ? onbekend

Trends: () mogelijk; 0 stabiel; + positief; - negatief; ? onbekend

De instandhoudingsdoelstelling voor **slikkige rivieroeveren** betreft behoud van kwaliteit en vergroten oppervlakte. Voor het habitattype geldt dat de oppervlakte en de kwaliteit waarschijnlijk is toegenomen door de natuurontwikkelingsprojecten. De instandhoudingsdoelstelling voor **ruigten en zomen (harig wilgenroosje)** betreft uitbreiding van oppervlak en behoud van kwaliteit. Het oppervlak van het habitattype lijkt te zijn toegenomen, waardoor geconcludeerd wordt dat het uitbreidingsdoel is gerealiseerd. Door gebrek aan informatie is het onduidelijk welke trend de kwaliteit heeft, voornamelijk wordt op basis van expert judgement van terrein behorende organisaties aangenomen dat de kwaliteit een negatieve trend volgt. Voor **vochtige alluviale bossen** geldt behoud van oppervlakte en verbetering kwaliteit. De trend voor oppervlak is positief en daardoor is de behoudsdoelstelling voor de oppervlakte gehaald. Voor de kwaliteit is dit naar verwachting niet het geval.

- *Habitatrichtlijnsoorten*

Haringvliet is aangewezen voor de volgende Habitatrichtlijnsoorten: (migrerende) vissoorten, rivierdonderpad en de zoogdieren bever en noordse woelmuis. De instandhoudingsdoelstellingen en het huidige doelbereik van deze Habitatrichtlijnsoorten zijn weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2 | Huidig doelbereik Habitatrichtlijnsoorten zeeprik, rivierprik, elft, fint, zalm, rivierdonderpad, bever, noordse woelmuis

	IHD		Trend		Doel behaald?	
Habitatsoort	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied
H1095 Zeeprik	>	=/>	(0)	(0/+)	?	?
H1099 Rivierprik	>	=/>	(0)	(0/+)	?	?
H1103 Elft	>	=/>	(0)	(0/+)	?	?
H1103 Fint	>	=/>	(0)	(0/+)	?	?
H1106 Zalm	>	=/>	(0)	(0/+)	?	?
H1163 Rivierdonderpad	=	=/=	-	0/-	nee	nee
H1337 Bever	=	=/=	+	(0/0)	ja	ja
H1340 Noordse woelmuis	>	>/>	-	(-)	nee	nee

IHD: instandhoudingsdoel; = behoud populatie of omvang/kwaliteit leefgebied; > uitbreiding populatie of toename omvang/verbetering kwaliteit leefgebied (In de kolommen 'omvang en kwaliteit leefgebied' voor IHD en Trend staan twee aanduidingen: de eerste heeft betrekking op de omvang van leefgebied en de tweede op de kwaliteit van leefgebied)

Doelbereik: () mogelijk; ja doel behaald; nee doel niet behaald; ? onbekend

Trends: () mogelijk; 0 stabiel; + positief; - negatief; ? onbekend

De doelen voor de trekvisen zijn behoud van de omvang van leefgebied, toename van kwaliteit van het leefgebied en uitbreiding van de populatie. Omdat er maar in beperkte mate waarnemingen zijn van intrek van zeeprik, rivierprik, elft, fint en zalm via het Haringvliet is een toe- of afname niet aan te tonen. Daarnaast ontbreekt de kwantificering van de doelstelling voor uitbreiding van de populatie, waardoor niet bepaald kan worden of het doel kwantitatief bereikt wordt.

Voor de rivierdonderpad geldt een behoudsdoelstelling voor omvang en kwaliteit van het leefgebied voor behoud van de populatie. In de huidige situatie zijn geen indicaties dat de soort nog aanwezig is in het Haringvliet. In de omvang van het leefgebied hebben geen veranderingen plaatsgevonden. Door de hoge mate van aanwezigheid van concurrerende soorten is geconcludeerd dat de kwaliteit van het gebied niet meer voldoende is voor rivierdonderpad om stand te houden met een levensvatbare populatie. De behoudsdoelstelling voor de populatie en het leefgebied wordt niet gehaald.

De doelen rond populatie en omvang en kwaliteit van leefgebied voor de bever worden op dit moment gehaald. In Haringvliet nemen aantallen bevers nog toe. Voor het Haringvliet geldt een verbeteringsdoel voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied van de noordse woelmuis en voor uitbreiding van de populatie van deze habitatrichtlijnsoort. Echter, doordat de aanwezigheid van veldmuis toeneemt en er daarnaast sprake is van een

verwachte verdere uitbreiding van aardmuis, neemt de kwaliteit van het leefgebied voor de noordse woelmuis langzaam af.

- *Broedvogels*

Haringvliet is aangewezen voor broedvogel Vogelrichtlijnsoorten die zijn onder te verdelen in moerasbroedvogels en kustbroedvogels. De instandhoudingsdoelstellingen en het huidige doelbereik van deze broedvogels zijn weergegeven in tabel 2.3.

Tabel 2.3 | Huidig doelbereik moerasbroedvogels en kustbroedvogels

	IHD		Trend		Doel behaald?	
Moerasbroed-vogel	Populatie-omvang	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied
Bruine kiekendief	20 broed-paren	=/=	0	(0/-)	ja, 20 paren	nee
Blauwborst	410 broed-paren	=/=	0	(0/-)	nee, 355 paren	nee
Rietzanger	420 broed-paren	=/=	+	0/0	ja, 1900 paren	ja
Kustbroed-vogel	Populatie-omvang*	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie*	Omvang en kwaliteit leefgebied
Kluut	2.000/275	(0)	-	(-)	nee, 865/110	(nee)
Bontbekplevier	105/4	(0)	-	(-)	nee, 65/3	(nee)
Strandplevier	220/>0	(0)	-	(-)	nee, 81/0	(nee)
Zwartkopmeeuw	400/419	(0)	0	(0)	ja, 1.889/752	(ja)
Grote stern	6.200/1.573	(0)	+	(0)	ja, 4.538/2.879	(ja)
Visdief	6.500/1.110	=/=	-	(-)	nee, 3.219/566	nee
Dwergstern	300/38	=/=	-	(-)	nee, 313/31	(nee)

IHD: instandhoudingsdoel; = behoud populatie of omvang/kwaliteit leefgebied; > uitbreiding populatie of toename omvang/verbetering kwaliteit leefgebied (*In de kolommen 'omvang en kwaliteit leefgebied' voor IHD en Trend staan twee aanduidingen: de eerste heeft betrekking op de omvang van leefgebied en de tweede op de kwaliteit van leefgebied*)

Doelbereik: () mogelijk; ja doel behaald; nee doel niet behaald; ? onbekend

Trends: () mogelijk; 0 stabiel; + positief; - negatief; ? onbekend

*: regionaal doel voor alle Deltawateren / subdoel Haringvliet

De instandhoudingsdoelstellingen voor **rietzanger** worden behaald, maar voor **bruine kiekendief** geldt dat de kwaliteit van het leefgebied is afgenomen doordat het algehele aanbod aan prooien afneemt en er sprake is van een toename van vos in de droge rietvelden. Voor **blauwborst** worden zowel de doelstellingen rond populatie als omvang en kwaliteit van leefgebied niet gehaald. Dit heeft met name te maken met de verruiging van leefgebied en verdichting van vegetatie.

Voor de kustbroedvogels gelden zowel regionale doelen als subdoelen. Alleen voor **zwartkopmeeuw** worden het regionale doel en het subdoel voor Haringvliet beide gehaald. De aantallen **grote stern** liggen ver boven de subdoelstelling, maar de regionale doelstelling wordt niet gehaald. Voor **dwergsterns** geldt dat deze soort de regionale doelstelling wel haalt, maar niet de subdoelstelling voor het Haringvliet. Voor de andere

kustbroedvogels geldt dat niet wordt voldaan aan de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten.

- *Niet-broedvogels*

Haringvliet is aangewezen voor niet-broedvogels Vogelrichtlijnsoorten die onderverdeeld kunnen worden in watervogels van open water; watervogels van grasland; steltlopers van natte, open bodems; en roofvogels. De instandhoudingsdoelstellingen en het huidige doelbereik van deze broedvogels zijn weergegeven in tabel 2.4.

Tabel 2.4 | Instandhoudingsdoelstellingen niet-broedvogels

	IHD		Trend		Doel behaald?	
	Populatie omvang	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied	Populatie	Omvang en kwaliteit leefgebied
Fuut	160	=/=	+	(0/0)	ja, 618	(ja)
Aalscholver	240	=/=	+	(0/0)	ja, 706	(ja)
Kleine zilverreiger	3	=/=	-	(0/0)	ja, 6	(ja)
Lepelaar	160	=/=	(+)	(0/-)	nee, 129	(nee)
Krakeend	860	=/=	+	(0/0)	ja, 5.389	(ja)
Wintertaling	770	=/=	+	(0/0)	ja, 3.619	(ja)
Wilde eend	6.100	=/=	-	(0/0)	nee, 4.149	(ja)
Pijlstaart	30	=/=	?	(0/0)	ja, 215	(ja)
Meerkoet	2.300	=/=	+	(0/0)	ja, 7.148	(ja)
Kuifeend	3.600	=/=	?	(0/0)	ja, 3.746	(ja)
Toppereend	120	=/=	?	(0/0)	nee, 1	(ja)
Bergeend	820	=/=	?	(0/0)	ja, 1.067	(ja)
Slobeend	90	=/=	+	(0/0)	ja, 650	(ja)
Kleine zwaan	=	=/=	-	(0)	nee	(ja)
Kolgans	400	=/=	-	(-)	nee, 70	(nee)
Dwerggans	20	=/=	-	(0)	nee, 0	(ja)
Grauwe gans	6.600	=/=	0	(0)	nee, 6.583	(ja)
Brandgans	14.800	=/=	-	(-)	nee, 8.511	(nee)
Smient	8.900	=/=	-	(0)	nee, 4.957	(ja)
Kluut	160	=/=	-	(0)	nee, 82	(ja)
Goudplevier	1.600	=/=	-	(0)	nee, 378	(ja)
Kievit	3.700	=/=	-	(-)	nee, 1.906	(nee)
Grutto	290	=/=	-	(-)	nee, 34	(nee)
Wulp	210	=/=	-	(-)	nee, 149	(nee)
Visarend	3	=/=	?	(0)	ja, 3	(ja)
Slechtvalk	8	=/=	-	(0)	nee, 5	(ja)

IHD: instandhoudingsdoel; = behoud populatie of omvang/kwaliteit leefgebied; > uitbreiding populatie of toename omvang/verbetering kwaliteit leefgebied (In de kolommen 'omvang en kwaliteit leefgebied' voor IHD en Trend staan twee aanduidingen: de eerste heeft betrekking op de omvang van leefgebied en de tweede op de kwaliteit van leefgebied)

Doelbereik: () mogelijk; ja doel behaald; nee doel niet behaald; ? onbekend

Trends: () mogelijk; 0 stabiel; + positief; - negatief; ? onbekend

Voor de **wilde eend**, **toppereend** en **lepelaar** worden de populatie-doelaantallen niet gehaald. Voor wilde eend en toppereend heeft het naar verwachting niet te maken met de kwaliteit van het leefgebied in het Haringvliet, maar van omstandigheden buiten het gebied. Voor lepelaar ligt de oorzaak mogelijk wel in de kwaliteit van het leefgebied in het Haringvliet. Het is namelijk niet uit te sluiten dat de kwaliteit van het

leefgebied afgenomen is door verstoring. Voor de overige soorten watervogels van open water worden de doelaantallen wel gehaald, waardoor er van uit is gegaan dat doelen voor omvang en kwaliteit leefgebied ook worden gehaald.

Voor **kleine zwaan**, **dwerggans** en **smient** zorgen externe factoren naar verwachting voor het niet halen van de instandhoudingsdoelstellingen. Het is niet aannemelijk dat de kwaliteit van het leefgebied een knelpunt is. Voor de **grauwe gans** is de trend stabiel. **Kolgans** en **brandgans** nemen landelijk toe, maar in het Haringvliet neemt de populatie juist af. Dit kan te maken hebben met de kwaliteit van het Haringvliet als foerageergebied.

Voor steltlopers van natte, open bodems geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen grotendeels niet gehaald worden, zeker de doelstellingen rond populatieomvang niet. Voor **kluut** zorgt waarschijnlijk afname van broedgebied en voor goudplevier zorgen de externe factoren voor het niet halen van deze doelstellingen. Het is niet aannemelijk dat de kwaliteit van het leefgebied (foerageergebied) hier een knelpunt is. Voor **kievit**, **grutto** en **wulp** is mogelijk juist sprake van een afname van kwaliteit van leefgebied als gevolg van vervuiling.

De instandhoudingsdoelstellingen voor **visarend** worden gehaald, maar voor **slechtvalk** geldt dit niet. De broedpopulatie van slechtvalk in Nederland neemt toe, maar de niet-broedvogel trend van Slechtvalk laat dezelfde negatieve trend zien als veel watervogels. Dit is mogelijk het geval van een externe factor buiten het gebied of zelfs buiten Nederland. Het is niet waarschijnlijk dat de kwaliteit van het leefgebied in het Haringvliet is afgenomen gezien het brede palet aan beschikbare prooien in relatie tot de beperkte aantallen slechtvalken.

2.3. Opgaven geactualiseerd beheerplan

Op basis van de analyse naar de huidige situatie in het gebied Haringvliet zoals beschreven in paragraaf 2.2, is bepaald welke opgave er ligt om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Hieronder is daar een samenvatting van gegeven. Een verdere uitwerking van deze opgave volgt in het kader van het MER.

- *Habitattypen*

Uit tabel 2.1 blijkt dat voor slikkige rivieroeveren de doelen wel behaald worden. Voor ruigten en zomen en vochtige alluviale bossen worden de doelen niet gehaald. In alle gevallen betekent dit dat er een opgave is: daar waar doelen behaald zijn (aangemerkt als 'ja' in de tabel) zit de opgave in principe in het in stand houden van de situatie. Daar waar de doelen nog niet bereikt zijn (aangemerkt als 'nee' in de tabel), is de opgave gericht op verbetering van kwaliteit en/of uitbreiden van oppervlak. Voor ruigten en zomen en vochtige alluviale bossen is er enkel een verbeteringsopgave voor kwaliteit. De huidige oppervlaktes van de habitattypen dienen daarnaast behouden te worden. Samengevat komen de volgende opgaven naar voren:

- Opgave behouden oppervlak: H6430B ruigten en zomen (harig wilgenroosje) en H91E0A Vochtige alluviale bossen;
- Opgave behouden kwaliteit: H3270 slikkige rivieroeveren;
- Opgave uitbreiden oppervlak: H3270 slikkige rivieroeveren;

- Opgave verbeteren kwaliteit: H6430B ruigten en zomen (harig wilgenroosje) en H91E0A Vochtige alluviale bossen.

- *Habitatrichtlijnsoorten*

Uit tabel 2.2 blijkt dat voor één habitatrichtlijnsoort (bever) de doelen bereikt zijn. Voor alle andere habitatrichtlijnsoorten geldt dat de doelen nog niet bereikt zijn. In alle gevallen betekent dit dat er een opgave is: daar waar doelen behaald zijn (aangemerkt als 'ja' in de tabel) zit de opgave in principe in het behouden van de situatie. Daar waar de doelen nog niet bereikt zijn (aangemerkt als 'nee' in de tabel), is de opgave gericht op verbetering van kwaliteit en/of uitbreiding van oppervlak. Dit betekent dat voor 2 soorten een opgave geldt voor een uitbreiden van de populatie. Voor deze zelfde 2 soorten is er ook sprake van een verbeteropgave voor de omvang en/of kwaliteit van leefgebied. Voor de trekvissen is de opgave voor de populatie en omvang/kwaliteit van het leefgebied onbekend. Dit is in de tabel aangegeven met een vraagteken. De bever kent geen verbeteropgave. Wel is er voor de bever een opgave om de huidige situatie qua populatie en omvang en kwaliteit van leefgebied in principe te behouden.

Samengevat komen de volgende opgaven naar voren:

- Opgave behouden populatie: H1337 bever;
- Opgave behouden omvang en kwaliteit leefgebied: H1337 bever;
- Opgave uitbreiden populatie: H1163 rivierdonderpad, H1340 noordse woelmuis;
- Opgave uitbreiden omvang en/of verbeteren kwaliteit leefgebied: H1163 rivierdonderpad, H1340 noordse woelmuis;
- Opgave populatie onbekend: H1095 zeeprík, H1099 rivierprík, H1103 elft, H1103 fint, H1106 zalm;
- Opgave omvang en kwaliteit leefgebied onbekend: H1095 zeeprík, H1099 rivierprík, H1103 elft, H1103 fint, H1106 zalm.

- *Broedvogels*

Uit tabel 2.3 blijkt dat voor twee broedvogels de doelen bereikt zijn. Voor alle andere broedvogels is dit slechts deels of niet het geval. In alle gevallen betekent dit dat er een opgave is: daar waar doelen behaald zijn (aangemerkt als 'ja' in de tabel) zit de opgave in principe in het behouden van de situatie. Daar waar de doelen nog niet bereikt zijn (aangemerkt als 'nee' in de tabel), is de opgave gericht op verbetering van kwaliteit en/of uitbreiden van oppervlak. Voor 6 soorten geldt zowel de opgave om de populatie uit te breiden als de opgave om de omvang en kwaliteit van leefgebied te vergroten. Voor bruine kiekendief is er geen opgave om de populatie uit te breiden, enkel om deze te behouden, maar is er wel een opgave om de omvang en kwaliteit van leefgebied te vergroten. Voor 3 soorten is er de opgave om de populatie en leefgebied (omvang en kwaliteit) te behouden.

Samengevat komen de volgende opgaven naar voren:

- Opgave behouden populatie: bruine kiekendief, rietzanger, zwartkopmeeuw en grote stern;
- Opgave behouden omvang en kwaliteit leefgebied: rietzanger, zwartkopmeeuw en grote stern;
- Opgave uitbreiden populatie: blauwborst, kluut, bontbekplevier, strandplevier, visdief, dwergstern;

- Opgave verbeteren omvang en kwaliteit leefgebied: bruine kiekendief, blauwborst, kluut, bontbekplevier, strandplevier, visdief, dwergstern.

- *Niet-broedvogels*

Uit tabel 2.4 blijkt dat voor elf niet-broedvogels de doelen behaald zijn. Voor alle andere niet-broedvogels is dat niet of slechts deels het geval. In alle gevallen betekent dit dat er een opgave is: daar waar doelen behaald zijn (aangemerkt als 'ja' in de tabel) zit de opgave in principe in het behouden van de situatie. Daar waar de doelen nog niet bereikt zijn (aangemerkt als 'nee' in de tabel), is de opgave gericht op verbetering van kwaliteit en/of uitbreiden van oppervlak. Voor 6 soorten geldt zowel de opgave om de populatie te vergroten als de opgave om de omvang en/of kwaliteit van leefgebied te vergroten. Voor 9 soorten is er geen opgave om de omvang en/of kwaliteit van leefgebied te vergroten, enkel om deze in stand te houden, maar is er wel een opgave om de populatie te vergroten. Voor 11 soorten is er enkel de opgave om de populatie en leefgebied (omvang en kwaliteit) te behouden.

Samengevat komen de volgende opgaven naar voren:

- Opgave behouden populatie: fuut, aalscholver, kleine zilverreiger, krakeend, wintertaling, pijlstaart, meerkoet, kuifeend, bergeend, slobbeend en visarend;
- Opgave behouden omvang en kwaliteit leefgebied: fuut, aalscholver, kleine zilverreiger, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, meerkoet, kuifeend, toppereend, bergeend, slobbeend, kleine zwaan, dwerggans, grauwe gans, smient, kluut, goudplevier, visarend en slechtvalk;
- Opgave uitbreiden populatie: lepelaar, wilde eend, toppereend, kleine zwaan, kolgans, dwerggans, grauwe gans, brandgans, smient, kluut, goudplevier, kievit, grutto, wulp en slechtvalk;
- Opgave uitbreiden omvang en/of kwaliteit leefgebied: lepelaar, kolgans, brandgans, kievit, grutto en wulp.

2.4. Uitgangspunten oplossingsrichtingen

Ten tijde van het opstellen van de NRD zijn er nog geen maatregelen bepaald, maar wel oplossingsrichtingen waarbinnen maatregelen nader uitgewerkt kunnen worden. De oplossingsrichtingen die mogelijk bijdragen aan het oplossen van de knelpunten en het behalen van de doelen kunnen worden onderscheiden in de volgende schaalniveaus: systeem, proces en patroon.

De volgende tabel geeft per doelgroep weer aan welke oplossingsrichtingen gedacht kan worden. Dit is een verkenning naar mogelijke oplossingsrichtingen, het zijn nadrukkelijk geen definitieve keuzes. In paragraaf 3.1 wordt toegelicht hoe het proces tot een voorkeursmaatregelpakket gaat verlopen.

Tabel 2.5 | Overzicht oplossingsrichtingen onderverdeeld naar systeem, proces en patroon

		Type Oplossingsrichting / maatregelen		
		Systeem	Proces	Patroon
Habitattype	Slikkige rivieroever H3270	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking.	Verondieping van oevers creëren in combinatie met vooroevers; Openingen in vooroevers, waar weinig golfslag is (zuidoever); Verlagings van maaiveld om overstromingsfrequentie te vergroten, oude kreekstructuren herstellen zodat zoetwaterdynamiek kan toenemen; Inrichting Leenheerenpolder en andere kansrijke locaties; Toegankelijkheid voor recreanten en ganzen verminderen.	Vegetatiebeheer: verwijderen van exoten; Verminderen van vervuiling door plastic bij de bron.
	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) H6430B	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking en verbrakking.	Openingen in vooroevers, waar weinig golfslag is (zuidoever); Kreekherstel.	Verbeteren kwaliteit of tegengaan successie door vegetatiebeheer; verwijderen houtige opslag.
	Vochtige Alluviale bossen H91E0A	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking; Kier.	Openingen in vooroevers, waar weinig golfslag is (zuidoever).	Vegetatiebeheer: verwijderen van exoten; Mannelijke wilgenstekken planten.
Habitat-richtlijnsoort	Trekvisser	Verdere optimalisatie migratiemogelijkheden; creëren zoet-zoutgradiënt.	Verbetering lokale waterkwaliteit: zuurstofrijke condities verbeteren in oeverzones; verminderen van lozingen in de omgeving.	Verondiepen oeverzone voor het realiseren van paaiplassen van fint.
	Rivierdonderpad	Wegvangen van concurrerende visexoten binnen en buiten Haringvliet en sluiten Main-Donaukanaal.	Lokale nieuwe habitats creëren die minder goed bereikbaar zijn voor concurrerende visexoten.	N.v.t. (standplaatsen voldoen aan eisen).
	Bever	/	/	/
	Noordse Woelmuis	Vergroting peildynamiek;	Vernatten van leefgebied door peilopzet.	Juist vegetatiebeheer; Herintroductie.

		Type Oplossingsrichting / maatregelen		
		verbinding tussen leefgebieden verbeteren.		
Broedvogels	Moerasbroedvogels	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking.	Lokaal waterpeil verhogen.	Vegetatiebeheer: verwijderen van exoten.
	Kustbroedvogels	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking; Onderzoek naar draagkracht.	Verlagen van bestaande platen.	Realisatie nieuwe eilanden met broedgebied; Herstel bestaande eilanden door afgraven en bedekken met schoon zand en schelpen Vegetatiebeheer; Predatiewerende maatregelen.
Niet-broedvogels	Watervogels van open water	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking.	Zonering/regulering van recreatie in tijd en ruimte met name rond Ventjagersplaten, Slijkplaat en Scheelhoek.	Creëren nieuwe foerageergebieden door afgraven maaiveld of verontdieping waterzones.
	Watervogels van grasland	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking.	Zonering/regulering van recreatie in tijd en ruimte met name rond Ventjagersplaten, Slijkplaat en Scheelhoek.	Intensivering graslandbeheer; beperken of staken afschot ganzen.
	Steltlopers van natte, open bodems	Vergroting peildynamiek door meer getijdewerking.	Zonering/regulering van recreatie in tijd en ruimte; Verminderen agrarisch gebruik binnen N2000-gebied.	Intensivering graslandbeheer.
	Roofvogels	Meer open verbinding met de Noordzee voor verhoging van visstand.	Zonering/handhaving van recreatie; Natuurlijke successie naar meer opgaande begroeiing.	Capaciteit voor snel handelen bij een vogelgriep uitbraak.

3 Plan van aanpak voor het MER

3.1. Een MER in twee stappen: alternatieven/maatregelen

Het plan-MER moet redelijke alternatieven bevatten die op milieueffecten worden beoordeeld. Een redelijk alternatief is een alternatief dat voldoet aan de doelstellingen van het programma (in dit geval het beheerplan). In deze NRD worden maatregelen gezien als varianten en een maatregelenpakket als alternatief. Om tot een beheerplan te komen wordt een uitgebreid proces doorlopen. In grote lijnen wordt eerst bepaald hoe het gebied er nu voorstaat in verhouding tot de referentiedatum en de instandhoudingsdoelen en wordt vervolgens gekeken met welke maatregelen de instandhoudingsdoelen behaald kunnen worden of verslechtering ongedaan gemaakt kan worden. Vervolgens wordt met deze maatregelen een maatregelpakket samengesteld, dat uiteindelijk in het beheerplan wordt vastgesteld.

Aangezien het nieuwe beheerplan in beginsel een werkingsduur van zes jaar heeft en hierbinnen niet alle instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden behaald, is een basisambitie geformuleerd.

De basisambitie is:

- Het zo snel mogelijk voldoen aan de behoudsdoelstellingen (stand van zaken ten tijde van aanwijzing);
- Dat in 2030 ten minste 30% van de doelstellingen die niet in goede toestand verkeren en waarvoor een goede toestand is gedefinieerd, verbeterd is naar een goede toestand; en
- Het geven van een doorkijk naar 60% van de doelstellingen in 2040 en ten minste 90% in 2050.

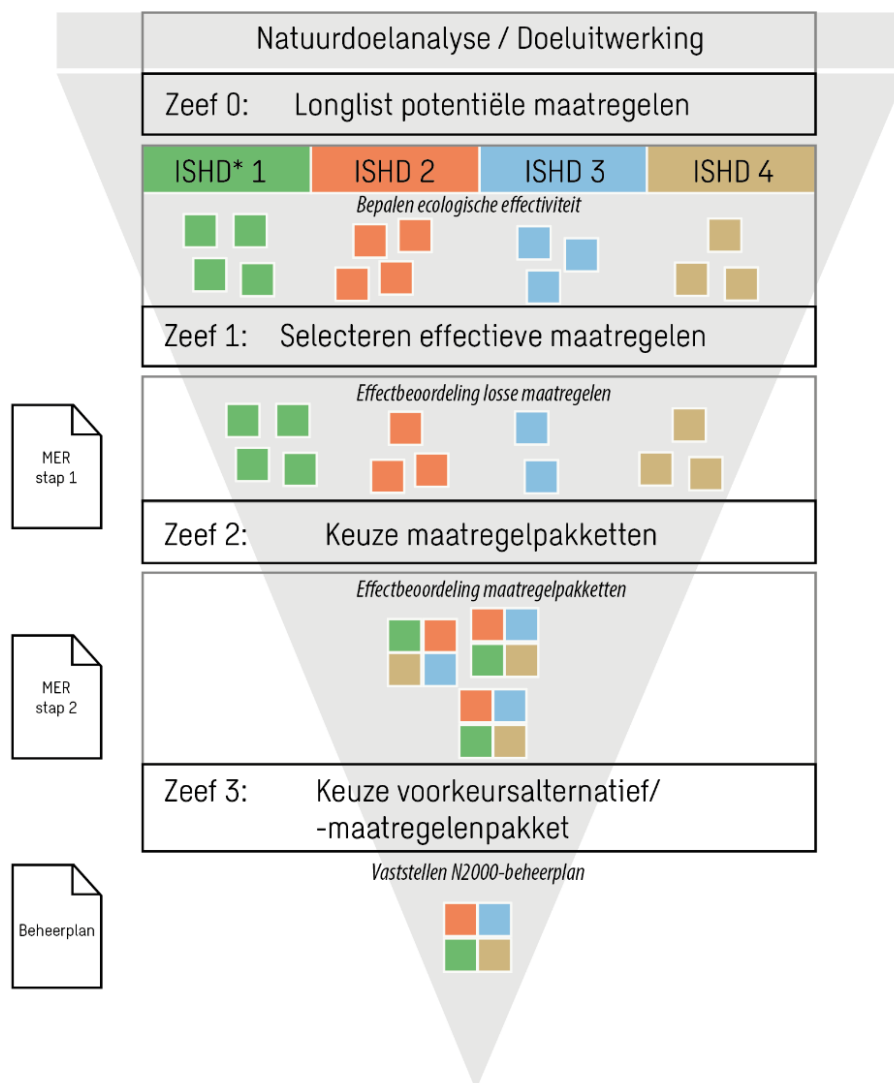
De basisambitie is geen harde eis, maar wordt gebruikt om de alternatieven te bepalen en effecten hiervan in het plan-MER inzichtelijk te krijgen.

Totstandkoming alternatieven en voorkeursalternatief

Het MER wordt op twee momenten ingezet om in dit proces de milieu-informatie in te brengen:

- Beoordeling losse maatregelen (varianten)
- Beoordeling maatregelpakketten (alternatieven)

Figuur 3.1 toont de verschillende trechterstappen om te komen tot het geactualiseerde beheerplan voor Natura 2000-gebied Haringvliet. De twee momenten waarop het MER wordt ingezet zijn vervolgens kort toegelicht.

*ISHD = instandhoudingsdoelstelling

Figuur 3.1 | Processchema totstandkoming Beheerplan Natura 2000 (het aantal maatregelen of maatregelpakketten kan variëren)

Zeef 0 en 1: Selecteren losse maatregelen

Op basis van de doeluitwerking komen eerst oplossingsrichtingen en vervolgens ook maatregelen naar voren om de instandhoudingsdoelstelling voor Natura 2000-gebied Haringvliet te behalen. Er vindt in zeef 1 een selectie plaats van effectieve maatregelen (wel of niet effectief), waarna er een set aan losse maatregelen ontstaat voor habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels. Maatregelen kunnen betrekking hebben op drie verschillende niveaus: systeemniveau, proces-niveau of patroon-niveau. Alle drie de type maatregelen hebben tot doel om de specifieke locatie of omgeving waar een plantensoort of diersoort leeft of groeit (standplaats) te beïnvloeden. Met systeemmaatregelen wordt de standplaats indirect beïnvloed door aanpassingen aan het hele systeem waar deze standplaats onderdeel van uitmaakt. Dit zijn maatregelen die in een groter gebied tot verandering leidt. Bij het nemen van procesmaatregelen wordt de standplaats indirect

beïnvloed door in te grijpen in lokale processen. Tot slot richten patroonmaatregelen zicht direct op de standplaats, waardoor deze direct wordt beïnvloed. Hierbij gaat het vooral om beheer- en inrichtingsmaatregelen.

Zeef 2: Effectbeoordeling losse maatregelen

De losse maatregelen per instandhoudingsdoel worden op basis van expert-judgement beoordeeld op de aspecten zoals opgesomd in paragraaf 3.2 van deze NRD. Naast de mer-aspecten wordt daarbij ook gekeken naar aspecten die voor het beheerplan relevant zijn, zoals doelbereik, beheerbaarheid en effectiviteit. Deze beoordeling geeft op hoofdlijnen een overzicht van de potentiële effecten die de verschillende maatregelen naar verwachting kunnen hebben op de fysieke leefomgeving en van de haalbaarheid en mate van uitvoerbaarheid. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van bestaande rapporten en kaartmateriaal. Met deze informatie kan in het beheerplanproces de vervolgstap worden gezet: het samenstellen van één of meerdere maatregelpakketten.

Zeef 3: Effectbeoordeling maatregelenpakketten

Op basis van de beoordeling van de maatregelen uit zeef 2 worden in het beheerplanproces verschillende maatregelenpakketten samengesteld. Deze maatregelenpakketten worden vervolgens in z'n totaliteit in het MER nader onderzocht op de impact op de fysieke leefomgeving en getoetst aan het doelbereik. In dit geval gaat het dus om de cumulatieve (gezamenlijke) effecten van de losse maatregelen in het pakket. Op basis van deze analyse kan vervolgens een voorkeursmaatregelenpakket gekozen worden. Bij de keuze van het voorkeursmaatregelenpakket is doelbereik (de vereisten vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn) in principe leidend. Omdat in het MER meerdere alternatieven worden onderzocht om het doel te bereiken, weegt bij de keuze van het voorkeursmaatregelenpakket ook de informatie over de milieueffecten mee. Dit voorkeursmaatregelenpakket wordt in het beheerplan uitgewerkt en vastgesteld.

3.2. Te beoordelen (milieu)aspecten

In tabel 3.1 staan de aspecten beschreven die worden onderzocht in het MER. De effecten worden in de meeste gevallen **kwalitatief** beschreven. Het detailniveau van de effectbeoordeling sluit aan bij het detailniveau van de voorgestelde maatregelen in het te actualiseren beheerplan. Gezien het detailniveau van de uitwerking van de maatregelen, wordt bij de beoordeling van de milieuthema's geen onderscheid gemaakt tussen de realisatiefase en de gebruiksfase. In het MER wordt wel een korte beschrijving opgenomen met aandachtspunten voor de realisatiefase.

In de effectbeoordeling worden de effecten beschreven in het Natura 2000-gebied Haringvliet en de omliggende omgeving (het studiegebied), tot waar zich mogelijke (milieu)effecten kunnen voordoen als gevolg van de maatregelen. Dit kan per milieuaspect verschillen en wordt in het MER nader toegelicht.

Tabel 3.1 | Beoordelingskader

Thema	Aspect	Criterium	Kwantitatieve of kwalitatieve beoordeling
Gezondheid			
Milieukwaliteit	Luchtkwaliteit	• Effecten op luchtkwaliteit (NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5} , stikstof), met name bij realisatie en beheer/onderhoud.	Kwalitatief
	Geluid	• Effecten op bovenwatergeluid en onderwatergeluid	Kwalitatief
Duurzaamheid			
Klimaatadaptatie	Droogte	• Robuustheid voor klimaatverandering	Kwalitatief
	Waterveiligheid	• Kans op en het gevolg van overstromingen en/of gevolgen voor doorstroming rivieren	Kwalitatief
	Wateroverlast	• Kans op het voorkomen van en de gevolgen van wateroverlast	Kwalitatief
Ruimtelijke kwaliteit			
Natuurlijke systemen	Bodem en ondergrond	• Effecten op bodemkwaliteit	Kwalitatief
	Grondwater	• Effecten op grondwaterkwaliteit	Kwalitatief
		• Effecten op grondwaterkwantiteit	Kwalitatief
	Oppervlaktewater	• Effecten op oppervlaktewaterkwaliteit (o.a. nutriënten, schadelijke stoffen, onderwatergeluid)	Kwalitatief
		• Effecten op oppervlaktewaterkwantiteit	Kwalitatief/kwantitatief
		• Effecten op het behalen van KRW-doelen	Kwalitatief
		• Effecten op zoetwaterbeschikbaarheid	Kwalitatief
	Biodiversiteit	• Effecten op de staat van de biodiversiteit	Kwalitatief
		• Effecten op beschermde soorten	Kwalitatief
Natuur (omliggende waarden)	Houtopstanden	• Effect op bestaande houtopstanden	Kwantitatief
	Areaal natuurgebieden	• Effecten op areaal en kwaliteit natuurgebieden (N2000 en NNN), inclusief effecten stikstofdepositie	Kwalitatief/kwantitatief
		• Effecten op areaal en kwaliteit natuur buiten beschermde gebieden	Kwalitatief/kwantitatief

Landschap en openbare ruimte	Landschap en cultuurhistorie	• Beïnvloeding gebiedskarakteristiek (landschappelijke lijnen, gebieden en elementen)	Kwalitatief
		• Effecten op areaal en kwaliteit van het landschap	Kwalitatief
		• Effecten op aanwezige cultuurhistorische waarden in het plan- en studiegebied (historische bouwkunde (monumentale waarden) en -geografie)	Kwalitatief
	Archeologie	• Effecten op archeologische waarden	Kwalitatief
	Aardkundige waarden	• Effect op aardkundige waarden	Kwalitatief
Economische kwaliteit			
Economie	Werkgelegenheid	• Effecten op grondgebruik	Kwalitatief/kwantitatief
		• Effecten op werkfunctie (met name gericht op landbouw, visserij en scheepvaart)	Kwalitatief/kwantitatief
	Mobiliteit	• Effecten op verkeersverbindingen (fietspaden, autowegen en spoorwegen)	Kwalitatief
Sociale kwaliteit			
Wonen en woonomgeving	Wonen en welzijn	• Effecten op recreatiefunctie (aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van recreatie en groenvoorzieningen)	Kwalitatief
		• Ruimtelijke kwaliteit (beleving) van het gebied na realisatie	Kwalitatief
		• Effect op woonfunctie en bebouwing	Kwalitatief
Haalbaarheid			
Kosten en uitvoerbaarheid	Kosten	• Kosten in de aanlegfase	
		• Kosten in de gebruiksfase	
	Uitvoerbaarheid	• Beheersbaarheid	
		• Handhaafbaarheid	
Doelbereik			
Instandhoudings- doelstelling	Verslechteringsverbod	• Voorkomen verslechtering	Kwalitatief
	Instandhoudingsdoelen	• Behalen instandhoudingsdoelen	Kwalitatief
	Robuustheid	• Bijdrage aan robuustheid (zekerheid, flexibiliteit, continuïteit en toekomstvastheid)	Kwalitatief

3.3. Beoordelingsmethodiek

Het MER voert in twee stappen een effectbeoordeling uit (zeef 2 en zeef 3). Per zeef is de beoordelingsmethodiek anders.

Zeef 2: Effectbeoordeling losse maatregelen

In zeef 2 worden de effecten van de verschillende maatregelen per instandhoudingsdoel getoetst met behulp van een driepuntschaal (zie tabel 3.2) ten opzichte van de referentiesituatie (zie paragraaf 3.4). De effectieve maatregelen die volgen uit zeef 1 worden daarom niet enkel beoordeeld voor het thema natuur, maar ook voor andere thema's zoals opgenomen in tabel 3.1. Effectieve maatregelen voor natuurwaarden hebben namelijk niet per definitie ook een positief effect op bijvoorbeeld recreatie, wonen of mobiliteit.

Tabel 3.2 | Beoordelingsschaal zeef 2

Score	Betekenis
	De maatregel heeft waarschijnlijk aanzienlijke positieve effecten
	De maatregel heeft waarschijnlijk beperkte of geen effecten
	De maatregel heeft waarschijnlijk aanzienlijke nadelige effecten

Het resultaat van deze beoordeling is een overzichtstabel met daarin per aspect de beoordeling van een maatregel. Deze beoordeling vindt kwalitatief plaats op basis van expert judgement. De beoordeling is vooral bedoeld om de verschillen tussen de maatregelen te duiden, niet om de exacte effecten in beeld te krijgen. De informatie moet bijdragen aan het samenstellen van de maatregelpakketten. De manier waarop de maatregelenpakketten worden samengesteld (bijvoorbeeld op basis van snelst behalen doelbereik of minste negatieve maatschappelijke kosten) wordt bepaald op basis van de resultaten van deze zeef 2.

Zeef 3: Effectbeoordeling maatregelenpakketten

In zeef 3 worden de effecten van de voorgestelde maatregelenpakketten die zijn samengesteld op basis van de beoordeling uit zeef 2 in beeld gebracht. De effecten worden met plussen en minnen op een zevenpuntschaal beoordeeld (zie tabel 3.3) ten opzichte van de referentiesituatie (zie paragraaf 3.4). Voor de indicatoren waarvoor een (zeer) negatief effect verwacht wordt, zal in het MER ook een beoordeling worden gegeven na mitigerende en/of compenserende maatregelen.

Om de effecten van het beheerplan te kunnen bepalen ten opzichte van de referentiesituatie, is de referentiesituatie altijd het 0-punt. Een effect is namelijk ten opzichte van deze referentiesituatie neutraal, positief of negatief.

Tabel 3.3 | Beoordelingsschaal zeef 3

Score	Betekenis
++	Zeer positief effect ten opzichte van de referentiesituatie
+	Positief effect ten opzichte van de referentiesituatie
0/+	Beperkt positief effect ten opzichte van de referentiesituatie

0	Geen effect ten opzichte van de referentiesituatie
0/-	Beperkt negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie
-	Negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie
- -	Zeer negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie

3.4. Referentiesituatie MER

In het MER worden de effecten van (de maatregelen in) het beheerplan beoordeeld aan de hand van het beoordelingskader uit paragraaf 3.2. De effecten worden bepaald ten opzichte van de referentiesituatie. Dit is de huidige situatie inclusief autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen zijn ruimtelijke ontwikkelingen waarover al een besluit is genomen en die ook ontwikkeld worden als het beheerplan niet wordt vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is dat het beheer uit het lopende beheerplan wordt voortgezet. De referentiesituatie wordt voor het plangebied in het MER beschreven.

Voor de huidige situatie wordt uitgegaan van 2025, het jaar waarin het MER wordt opgesteld. Als referentiesituatie wordt 2034 gehanteerd: het jaar van aflopen van het nieuwe beheerplan (2028) + 6 jaar. Aangenomen wordt dat in dat jaar de meeste maatregelen in het beheerplan zijn uitgevoerd. Het kan zijn dat sommige maatregelen pas over een langere termijn uitgevoerd kunnen worden of tot effecten zullen leiden. Ook voor die maatregelen wordt, om toch de effecten te kunnen beschrijven, uitgegaan van het fictief uitvoeren ervan in 2034.

Let op: in paragraaf 2.2 wordt gesproken van een referentiedatum ten opzichte waarvan het verslechteringsverbod geldt en ten opzichte waarvan de instandhoudingsdoelen gelden. Dit is dus een andere referentie dan de referentiesituatie die voor het MER wordt gebruikt.

Autonome ontwikkelingen

Bij de autonome ontwikkelingen waarmee in de referentiesituatie rekening wordt gehouden worden in ieder geval de maatregelen in het vigerende beheerplan meegenomen.

3.5. Relevante wetgeving en beleidskaders

Natura 2000-gebieden worden aangewezen op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. Deze richtlijnen zijn geïmplementeerd in de Omgevingswet. Zoals beschreven in paragraaf 1.1 ligt hierin ook de grondslag tot het opstellen van een Natura 2000-beheerplan voor Natura 2000-gebieden. Naast genoemde Europese richtlijnen en de Omgevingswet zijn de volgende beleidskaders nog relevant voor het Natura 2000-gebied Haringvliet:

- Kaderrichtlijn Water (KRW);
- Europese Natuurherstelverordening;
- Nationale Omgevingsvisie;
- Programma Natuur;
- Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW);
- Omgevingsvisie/-verordening provincie Zuid-Holland en Noord-Brabant;
- Regionaal Waterprogramma Zuid-Holland;

- Regionaal Water en Bodem programma 2022-2027 (provincie Noord-Brabant);
- Omgevingsplannen aangrenzende gemeenten (Goeree-Overflakkee; Hoeksche Waard; Nissewaard; Voorne aan Zee).

In het MER wordt een uitgebreider beleidskader opgenomen waarin ook relevant beleid, wet- en regelgeving en richtlijnen voor de onderzoeksthema's in het MER wordt beschreven.

4 Vervolgproces en procedure

4.1. Voorbereiding vaststelling Natura 2000-beheerplan

De wettelijke mer-procedure bestaat uit een aantal stappen. Voor dit MER worden de volgende stappen doorlopen:

1. Raadplegen bestuursorganen: bestuursorganen (o.a. provincies, gemeenten, waterschappen) die met het beheerplan te maken krijgen, worden geraadpleegd. De NRD is het document waarmee deze raadpleging wordt uitgevoerd. Zij kunnen hun reactie op de inhoud van de NRD geven. Betrokken partijen (beheerorganisaties, grondgebruikers, grondeigenaren, etc.) worden in de gelegenheid gesteld zienswijzen in te dienen met betrekking tot de inhoud van het op te stellen MER. Daarnaast wordt de notitie gedurende een periode van 6 weken ter visie gelegd en kan er door een ieder (mondeling of schriftelijk) een zienswijze worden ingediend. Ook wordt er in deze fase advies van de Commissie mer gevraagd en wettelijke adviseurs gevraagd. Op basis van de uitgebrachte adviezen en binnengekomen zienswijzen stelt het bevoegd gezag (Minister van I&W mede namens de staatssecretaris van Landbouw, visserij, voedselzekerheid en natuur (LVVN) en de provincie Zuid-Holland) de reikwijdte en het detailniveau voor het MER vast.
2. Opstellen MER en ontwerpbeheerplan: op basis van de NRD en de reacties daarop wordt vervolgens het MER opgesteld. In het MER worden de milieueffecten van het beheerplan beschreven. Tevens wordt het ontwerpbeheerplan opgesteld.
3. Terinzagelegging MER en ontwerpbeheerplan: het MER en ontwerpbeheerplan liggen gedurende 6 weken ter inzage. Tijdens de tervisielegging kan een ieder mondeling of schriftelijk een reactie op de documenten geven. Tijdens deze periode wordt tevens aan de Commissie mer gevraagd het MER te toetsen en advies gevraagd aan de wettelijke adviseurs.
4. Vaststelling beheerplan: rekening houdend met eventueel ingediende zienswijzen stelt de minister van I&W het beheerplan vast.
5. Evaluatie en monitoring: nadat de maatregelen zijn uitgevoerd, dienen de werkelijk optredende milieueffecten in beeld te worden gebracht en geëvalueerd.

4.2. Participatie

Participatie

In het project worden verschillende belanghebbenden betrokken, zoals beheerders, economische/recreatieve gebruikers, omwonenden, gemeenten, belangenorganisaties en waterschappen. Voorafgaand aan de publicatie van de concept-NRD zijn er contacten geweest met betrokkenen uit verschillende sectoren, om te informeren, kennis te verkrijgen, belangen te begrijpen en wensen te inventariseren.

Ook in het vervolg van het project zullen er contacten zijn om raakvlakprojecten af te stemmen, issues te inventariseren en de omgeving over potentiële maatregelen te informeren en te raadplegen. Dit zal gedaan worden in de vorm van interviews, werksessies en rondetafelgesprekken.

Communicatie tijdens de mer-procedure

Gedurende het proces van de plan-milieueffectrapportage is transparante en tijdige communicatie met de omgeving van cruciaal belang. Om ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden goed geïnformeerd zijn en de mogelijkheid hebben om hun mening te geven, worden verschillende communicatiemiddelen en -momenten ingezet.

Eén van de communicatiemiddelen is een informatiebijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomst krijgen omwonenden, lokale bedrijven en andere belanghebbenden de gelegenheid om geïnformeerd te worden over de voortgang van het project, de bevindingen uit de plan-MER en de mogelijke milieueffecten. Deze bijeenkomst biedt tevens een platform voor vragen en feedback. Ten behoeve van de terinzagelegging van de NRD wordt een informatiebijeenkomst georganiseerd.

Daarnaast biedt de website www.rwsnatura2000.nl algemene informatie over het Natura 2000-beheerplan proces. Hierop worden de laatste ontwikkelingen weergegeven.

Tijdens het proces wordt samengewerkt met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, economische/recreatieve gebruikers, omwonenden, gemeenten, belangenorganisaties en waterschappen.

Reacties op de NRD

De publicatie van de NRD is onder andere bedoeld om burgers, belangengroepen en wettelijke adviseurs te informeren over de start van de mer-procedure. Na publicatie van deze NRD bestaat de mogelijkheid tot inspraak, gedurende de terinzage termijn van 6 weken. Iedereen kan zijn reactie (zienswijze) op de NRD geven. Na afloop van deze termijn worden de zienswijzen voorzien van een antwoord. Deze antwoorden worden gepubliceerd in een reactienota zienswijzen.

4.3. Bevoegd gezag

Tijdens de procedure is de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) coördinerend bevoegd gezag, mede namens de staatssecretaris van Landbouw, visserij, voedselzekerheid en natuur (LVVN) en de provincie Zuid-Holland.

5 Begrippenlijst

Begrip	Beschrijving
Aanwijzingsbesluit	Formeel besluit van de minister waarmee een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied (of een eerder besluit wordt gewijzigd). In het besluit worden begrenzing en instandhoudingsdoelstellingen voor het betreffende gebied vastgelegd. Dergelijke besluiten worden genomen op grond van artikel 2.44 Omgevingswet.
Commissie mer / Commissie voor de milieueffectrapportage	De Commissie mer adviseert, als onafhankelijk organisatie, over de inhoud van milieueffectrapporten. Een milieueffectrapport (MER) brengt de milieugevolgen van een project in beeld voordat de overheid een besluit over het project neemt.
MER	Milieueffectrapport (het rapport)
mer	milieueffectrapportage (de procedure)
Natura 2000	Europees ecologisch netwerk dat bestaat uit de speciale beschermingszones, bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, van de vogelrichtlijn en artikel 1, onder I, van de habitatrichtlijn.
Natura 2000-Beheerplan	Instrument voor de implementatie van Natura 2000 in Nederland.
Natura 2000-gebied	Gebied dat: a. door de bevoegde autoriteit van het land waarin het gebied is gelegen is aangewezen als speciale beschermingszone, ter uitvoering van de artikelen 3, tweede lid, onder a, en 4, eerste en tweede lid, van de vogelrichtlijn of de artikelen 3, tweede lid, en 4, vierde lid, van de habitatrichtlijn, of; b. is opgenomen op de lijst van gebieden van communautair belang, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de habitatrichtlijn.
NRD	notitie reikwijdte en detailniveau
Programma	Programma als bedoeld in afdeling 3.2 Omgevingswet. Een programma bevat, mede door de uitoefening van de taken en bevoegdheden, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, voor een of meer onderdelen van de fysieke leefomgeving: a. een uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud daarvan, b. maatregelen om aan een of meer omgevingswaarden te voldoen of een of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.
Zichtjaar	Het toekomstige jaar waarvoor in het MER de effecten worden bepaald (in beginsel 2034).